

ЯКОВЕНКО Роман Валерійович
кандидат економічних наук,
КОМОГорова Крістіна Романівна
студентка 2-го курсу ФЕМ,
стац., гр. МЕ-12

ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В РЕГІОНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Досліджено та визначено основні проблеми безробіття в Україні. Обґрунтовано необхідність застосування певних методів та механізмів, які допоможуть повернути віру населення в краще майбутнє. Запропоновано конкретні заходи боротьби з безробіттям, а також шляхи покращення нинішнього стану ринку праці.

Ключові слова: безробіття, ринок праці, робочі місця, зайнятість, соціально–трудова політика держави на ринку праці.

Постановка проблеми та її актуальність. Важливою сферою державного регулювання в умовах соціально–економічного розвитку вважається зайнятість населення – одна з основних життєво необхідних потреб і ознак соціального добробуту та благополуччя суспільства. Статус зайнятості визначається для економічно активного населення, до якого входять як зайняті, так і безробітні. На сьогоднішній день повноцінний український ринок праці тільки формується, тому важливою є розробка і реалізація політики зайнятості, де ключова мета розвитку українського суспільства – це зменшення безробіття серед молодих людей.

Молоді спеціалісти – це гордість будь–якої розвиненої країни, показник економічного зростання і стабільності, проте через складну економічну ситуацію вони не можуть влаштуватись на роботу і це призводить до зневіри в гідне майбутнє наступних поколінь. Тому обрана тема є надзвичайно актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенням проблеми безробіття займались як українські, так і іноземні вчені, серед яких: Л. Вальнева, С. Йолкін, А. Сен, Д. Богиня, О. Грішнова, Н. Нижник, Г. Теренс та ін.

Метою статті є аналіз причин виникнення і поширення безробіття в Україні, розкриття наслідків безробіття та виявлення методів його подолання в сучасних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу. Таке явище як безробіття характеризує макроекономічну нестабільність і має циклічний характер, тому політика будь–якої держави спрямована на усунення такої актуальної на сьогоднішній день проблеми. Проте якими б тактовними не були дії держав щодо зниження безробіття, жодна з них не може створити умови, за яких їх громадяни можуть легко знайти ту роботу, що принесе максимальний прибуток, підвищить статус людини і зробить її фінансово незалежною. Узагалі, на думку експертів Міжнародної організації праці, найближчими

роками рівень безробіття в світі становитиме 10% і повністю ліквідувати його не зможе жодна з країн.

Для забезпечення гарантій безробітним Верховна Рада України ухвалила два базових закони у цій сфері, зокрема, в 1991 р. Закон України „Про зайнятість населення” та в 2000 р. Закон України „Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”. Вони закладають законодавчу основу для вирішення проблем соціального захисту безробітних, надання їм певної матеріальної та іншої допомоги, а також створення умов для забезпечення їх роботою [1, с. 294].

Згідно зі статтею 2 Закону України „Про загальнообов’язкове соціальне страхування на випадок безробіття” безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи. Безробітними визнаються також інваліди, які не досягли пенсійного віку, не працюють та зареєстровані як такі, що шукають роботу [2].

За визначенням Міжнародної організації праці (МОП), безробітними вважаються особи у віці 15–70 років (зареєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно задовольняють такі три умови:

1. активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх 4–х тижнів, що передували опитуванню;
2. не мали роботи (прибуткового заняття);
3. готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів [3].

Рівень безробіття – це відношення кількості зареєстрованих громадян країни у центрі зайнятості до кількості працездатних.

Працездатне населення – це сукупність людей робочого віку (чоловіки 16–59 років і жінки 16–54 років), що здатні за своїми психологічними та фізіологічними здібностями до участі в трудовому процесі. Згідно з працею Т. Мальтуса „Досвід про закон народонаселення” виробництво засобів існування зростає в арифметичній прогресії, проте людство розмножується в геометричній. Саме тому певна частина людства з часом стає надлишковою, тобто залишається без засобів існування, і це передбачає необхідність регулювання їх кількості.

Насправді ж „надлишок” працездатного населення є відносним, тобто воно є надлишком лише щодо потреб самозростання капіталу. Там, де суспільне виробництво підпорядковане не потребам капіталу, а працює на благо людей, там не існує „надлишку” робочої сили і зникає таке соціальне явище як безробіття [3].

Загалом безробіття є не випадковим явищем, а закономірним, воно породжене процесом накопичення капіталу в умовах ринкової економіки, що основана на приватній власності на засоби виробництва. Саме за таких умов ринкова економіка породжує такий показник, як безробіття, що є неминучим

у даному випадку і одночасно вважається неодмінною умовою її нормального функціонування.

Щоб зрозуміти всю сутність такого явища як безробіття варто розглянути теорії щодо причин його виникнення і шляхів подолання. Найпоширенішою в наш час вважається кейнсіанська теорія, згідно з якою причиною безробіття є недостатній сукупний попит на товари. Представники цієї теорії пропонують звернутись до держави, щоб уникнути незайнятості населення, адже державні методи стимулювання ефективного сукупного попиту є найкращими для подолання такого явища. За класичною теорією, безробіття не є серйозною економічною проблемою, оскільки причина – це надто висока заробітна плата, що в умовах вільного ринку зберігатися довго не може. Тому метод боротьби простий – саморегулювання ринку праці, тобто зниження заробітної плати до рівня економічної рівноваги.

Головними складовими ринку праці є сукупний попит, що характеризується як загальна потреба роботодавців у найманій робочій силі, та сукупна пропозиція, що охоплює всю найману робочу силу. Попит на робочу силу визначається кількістю та якістю робочих місць, що існують в економіці країни, функціонують та потребують заповнення. Пропозиція на ринку праці формується за рахунок кількості незайнятих працівників [1, с. 294].

Безробіття є чимось більшим, ніж економічне нещастя, адже насамперед це соціальна катастрофа. Депресія, викликана цим явищем, провокує до бездіяльності, яка, у свою чергу, приводить до втрати кваліфікації, занепаду певних моральних надбань, втрати самоповаги, напруженості в суспільстві, розпаду родини і навіть до самогубства. Історія переконує нас в тому, що масове безробіття є причиною дуже швидких соціальних та політичних змін (наприклад, прихід до влади А. Гітлера). Тому кожна держава намагається ввести певні реформи, які б допомогли знизити рівень безробіття, щоб зберегти себе і суспільство від соціальних потрясінь.

Розглянемо такі наслідки безробіття:

1. Виникнення безробіття означає відкрите недовикористання робочої сили як фактора виробництва.

2. Безробіття завжди є явищем, що призводить до повної чи часткової втрати кваліфікації.

3. Нарощення безробіття завжди супроводжується підривом психологічного здоров'я нації.

4. Безробіття викликає недоотримання сектором домашніх господарств грошового доходу що, як наслідок, зменшує споживчий попит.

5. Держава не в повному обсязі отримує податки.

Як видно, це негативні наслідки безробіття, проте існують і позитивні, серед яких:

1. безробітні, які в будь-який момент готові включитись у процес праці, виконують стабілізуючу функцію резервної армії праці;

2. наявність вільних виробничих потужностей є типовою для сучасної ринкової економіки;

3. у період тимчасової незайнятості відкривається можливість організувати перекваліфікацію певної частини робочої сили, її переїзд в інший регіон країни;

4. безробіття виступає як фактор, що без великих затрат допомагає підвищенню в суспільстві трудової дисципліни [4].

Щоб уникнути всіх негативних наслідків такого явища, як безробіття, державі слід створити певні умови і вжити термінові заходи, що допоможуть створити нові робочі місця, а також відновити обсяги національного виробництва.

На думку авторів, ефективними для подолання безробіття в Україні будуть такі шляхи:

1. Створення нових робочих місць, а також збереження існуючих у тій же кількості за рахунок зниження податків для підприємств для того, щоб припинити скорочення та звільнення робочого персоналу.

2. Збільшення кількості спеціальних центрів зайнятості, де кожен матиме змогу пройти курси перенавчання або підвищення кваліфікації, дізнатись про перспективні професії та галузі діяльності, проконсультуватись зі спеціалістами щодо правильного використання свого робочого потенціалу і професійних навичок тощо. Відомо, що у 2013 році мали попит фахівці з високим рівнем кваліфікації, топ-менеджери, а також економісти, лікарі, бухгалтери, юристи з відповідним досвідом роботи [3].

Протягом січня–грудня 2013 року за сприяння центру зайнятості в Кіровоградській області працевлаштовано 823 громадян (97,4% до завдання на 2013 р.), у тому числі 190 жінок, 238 молодих осіб у віці до 35 років. Рівень працевлаштування в цілому по району становив 35,4%, середня тривалість безробіття зменшилась з 167 до 159 і на 01.01.2014 року склала 98 календарних днів.

Протягом 2013 року 140 роботодавців району, на 15 більше ніж у минулому році, заявили 858 вакансій, 772 з них укомплектовано за направленням служби зайнятості. Рівень укомплектування вакансій склав 90,5% при середньообласному показнику 82,1%. Переважна більшість вакансій (83,7%) мали заробітну плату вище мінімальної [4].

3. Громадяни мають знаходити ті робочі місця, де матимуть гідну заробітну плату, комфортні та безпечні умови праці, тому державі потрібно створити ефективну систему працевлаштування, яка буде ґрунтуватись на науковому осмисленні правових відносин, які виникають у цій сфері.

4. Державі потрібно сформувати таку політику, яка б сприяла стимулюванню попиту на працю.

5. Економічне стимулювання молодіжної зайнятості, а також створення для забезпечення роботою тільки молоді певних фірм, надання субсидій для первинної зайнятості молодого покоління.

6. Щоб не існував вплив робочої сили, потрібно легалізувати тіньовий сектор економіки.

7. Надання державою підприємцям кредитів для розширення та переоснащення підприємства для того, щоб воно відповідало сучасним потребам ринку [2].

Висновки. Зростання кризових явищ у національній економіці України останнім часом обумовило зменшення можливостей зайнятості. Загалом реакція українського ринку праці на світову фінансову кризу демонструє прояви глибших і триваліших фундаментальних суперечностей, які формувались у сфері зайнятості протягом усіх років незалежності. Світова криза лише посилила чинники диспропорцій у розвитку ринку праці, до яких належать професійно–кваліфікаційні диспропорції попиту і пропозиції робочої сили, неповне використання зайнятої робочої сили, стабільно високий рівень малопродуктивної неформальної зайнятості, невідповідність галузевої структури зайнятості потребам інноваційного розвитку економіки [5, с. 302].

Безробіття є явищем, що показує певні економічні відхилення щодо вимушеної незайнятості населення працездатного віку. На погляд американського економіста А. Оукена, безробіття породжується за умов, коли ринок праці не бажає поглинути осіб, здатних працювати, і тих, що бажають працювати. На його думку, на ринку праці існує порушений баланс між попитом і пропозицією.

Такі категорії як зайнятість та безробіття посідають важливе місце в аналізі ринку праці. Існує багато видів безробіття, проте всі вони поєднуються у три типи: фрикційне, циклічне та структурне. У розвинутих країнах світу безробіття вважається результатом високих темпів зростання НТП.

Така економічна категорія як безробіття є однією з найбільших соціально–економічних проблем, адже її високий показник призводить до морального занепаду суспільства і, як наслідок, до підвищення рівня злочинності.

Держава має розробляти певні заходи для боротьби з цим явищем, а також приймати певні закони, які б допомогли зменшити соціальне напруження в Україні.

На думку авторів, наведені у статті шляхи подолання безробіття допоможуть державі зменшити рівень безробіття завдяки збільшенню робочих місць, наданню допомоги молоді, збільшенню кількості спеціальних центрів зайнятості тощо. Використовуючи такі заходи, Україна зможе посилити соціальну захищеність населення, а також відновить прагнення людей до постійного самовдосконалення та самореалізації.

Список використаної літератури

1. Баник О. Б. Проблема безробіття в Україні та шляхи її вирішення / О. Б. Баник // Вісник національного університету „Львівська політехніка”. – 2010. – № 691. – С. 293–298.

2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Проблема безробіття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refine.org.ua>.

4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

5. Лех Г. А. Шляхи подолання безробіття / Г. А. Лех // Науковий вісник НЛТУ. – 2010. – № 20.3. – С. 300–305.